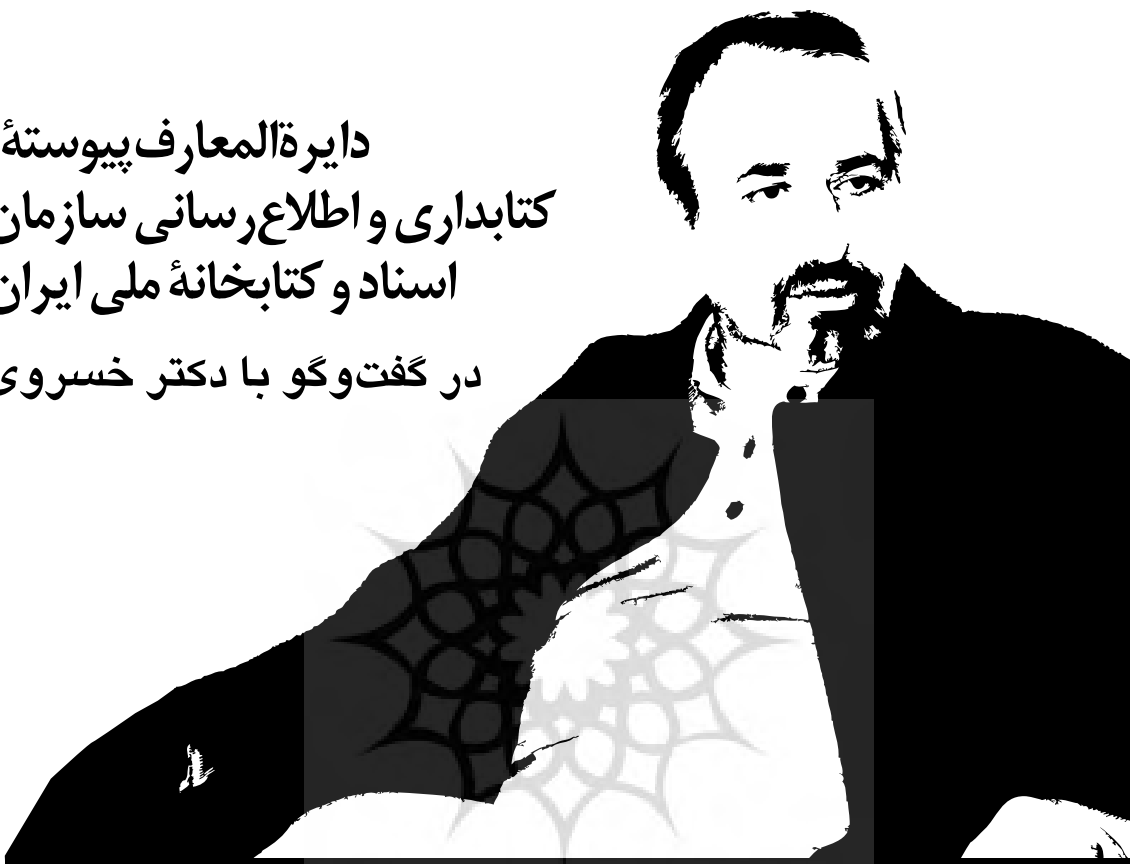

دایرةالمعارف پیوسته^۱ کتابداری و اطلاع‌رسانی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در گفت‌وگو با دکتر خسروی

امروزه محیط وب امکانی را برای ناشران فراهم آورده است که می‌توانند منابع خود را از طریق وب و به‌صورت تمام‌متن در اختیار مخاطبان خود قرار دهند. ناشران کتاب‌های مرجع، با توجه به حجم بالا و هزینه زیاد تولید این منابع، از ناشران دیگر راغب‌ترند و می‌کوشند تا هرچه بیشتر و بهتر از این امکان استفاده کنند. البته این امر باعث افزایش توجه افراد در استفاده هرچه بیشتر از این منابع نیز شده است. به‌تازگی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی خود را از طریق وب در اختیار کاربران قرار داده است. بررسی اینکه این سازمان تا چه حد توانسته از قابلیت‌های محیط وب در راستای اهداف خود بهره‌گیرد و در این مسیر با چه چالش‌هایی روبه‌رو بوده، موضوع گفت‌وگوی ما با دکتر فریبرز خسروی، معاون سازمان و مسئول این طرح است.

می‌دهد که میان جلد اول تا جلد پایانی آنها شاید ۵۰ سال فاصله بیفتد. گاهی می‌بینید که جلد اول دایرةالمعارفی چاپ شده و ۱۵ سال طول کشیده تا جلد چهاردهم آن منتشر شود، این در حالی است که حتی مطالب جلد اول قبل از انتشار به بازرینی و بازنگری نیاز دارد. همیشه این سؤال برایم مطرح بود که برای رفع بعضی از این کاستی‌ها چرا از ماشین استفاده نمی‌شود؟ مثلاً شخصی هست که مدخلی را در حرف «ی» می‌تواند ترجمه کند و سن او هم طوری است که ممکن است تا ما مداخل حرف «ی» را منتشر کنیم، دیگر در میان ما نباشد. ما می‌توانیم به جای تدوین و آرشیو آن، با استفاده از امکانات دنیای جدید آن را عرضه کنیم. این کار دو فایده دارد. اول اینکه اطلاعات حیس نمی‌شود، یعنی اگر امروز مقالات حرف «ی» تنظیم شده باشد، منتظر

■ لطفاً درباره دایرةالمعارف‌های پیوسته و به‌ویژه دایرةالمعارف پیوسته کتابداری و اطلاع‌رسانی که به‌همت شما و همکارانتان در وب‌سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی قرار گرفته است، توضیح دهید.

□ پیدایش محمل‌ها و ابزارهای نوین نگاه جدیدی را می‌طلبد. زمانی ابزارها و محمل‌های مشخصی داشتیم که محدودیت‌های خود را دیکته می‌کرد. امروزه محمل‌های جدید خصوصیات خودش را بر ما دیکته می‌کند، حتی اگر در مقابل آنها مقاومت کنیم. محدودیت رسانه چاپی برای دایرةالمعارف‌های پر حجم کاملاً ملموس است. اگر حجم اطلاعات در حد یکی دو جلد باشد، مشکل کمتر خود را نشان می‌دهد؛ اما روند انتشار بعضی از دایرةالمعارف‌های چندجلدی نشان

● زمانی ابزارها و محمل‌های مشخصی داشتیم که محدودیت‌های خود را دیکته می‌کرد. امروزه محمل‌های جدید خصوصیات خودش را بر ما دیکته می‌کند

نمی‌مانیم تا پنج یا شش سال دیگر آن را منتشر کنیم؛ دوم اینکه ابزارهای نوین، امکان ویرایش لحظه‌ای را به ما می‌دهد. نباید منتظر باشیم که یک ویرایش از کار تنظیم شود و پنج یا شش سال دیگر یک نسخه از آن چاپ شود. خوشبختانه برنامه‌ی این کار آماده شد و با تلاش همکاران توانستیم آن را در قالب جدیدی ارائه دهیم.

■ به‌نظر شما به‌کارگیری فناوری در تدوین دایرةالمعارف‌ها، شیوة تدوین آنها را تغییر می‌دهد؟

بله، همین طور است. اگر بتوانید پویایی لازم را در مقالات پدید بیاورید، بخشی از این کار صورت گرفته است. مثلاً اگر واژه‌ای را ببینید که ارجاع دارد و همین‌طور ارجاع در ارجاع، می‌تواند فرد را به مقصود برساند. به‌اعتقاد بنده اگر همه‌ی دایرةالمعارف‌نویسان کشور برای تدوین دایرةالمعارف، اساس را استفاده از فناوری جدید بگذارند و بعد از تولید پایگاه اطلاعاتی، نسخه‌ی چاپی آن را منتشر کنند، بسیار پرفایده است. برنامه‌ی قبلی ما در سازمان اسناد و کتابخانه ملی حرکت از چاپ به دیجیتال بود، ولی الآن ضرورت دارد که از فرمت دیجیتالی به سمت چاپ حرکت کنیم و برنامه‌ی ما هم همین است. یعنی ابتدا با استفاده از برنامه‌ی مدیریت دایرةالمعارف، ویرایش و اصلاح لازم روی آن صورت می‌گیرد، سپس هر زمان که لازم بود، نسخه‌ای از آن برای چاپ آماده می‌شود.

■ دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی از چه زمانی پیوسته شد؟

□ از حدود یک‌سال پیش در سازمان به‌صورت

آزمایشی اجرا شد. این رویه‌ی سازمانی ماست که کاری را که می‌خواهیم به بیرون عرضه کنیم، ابتدا درون سازمان تجربه می‌کنیم و اصلاحات لازم روی آن صورت می‌گیرد. حدود سه ماه است که این کار را تحت وب ارائه داده‌ایم.

■ با توجه به آنچه درباره‌ی استفاده از قابلیت‌های محیط جدید اشاره کردید، آیا صرفاً تغییر رسانه مدنظر است یا واقعاً برای استفاده از محیط جدید و قابلیت‌های آن تلاش می‌شود؟

□ غالباً اصرار بر این است که رایانه کارهای دستی ما را دقیقاً با همان روند دستی انجام دهد، در حالی که وقتی بحث استفاده از فناوری‌های نوین پیش می‌آید، اصولاً روند کار نیز باید تغییر کند و در فرآیند اجرای کار نیز تأثیر بگذارد. ولی ما نسبت به این تغییر مقاومت می‌کنیم. برای مثال در فهرست‌نویسی زمانی بحث این بود که نام دو یا سه نویسنده درج شود و بعد «و دیگران» بیاید؛ این کار زمانی صورت می‌گرفت که فضای کارت برگه محدود بود، الآن دیگر معنا ندارد که این کار اجرا شود. اما هنوز برخی مقاومت می‌کنند. اگر ما باور کنیم که دنیای جدید، به‌خصوص محمل‌های اطلاعاتی، ساختارها و فرآیندها را تغییر می‌دهد، دیگر اصرار نخواهیم کرد که فرآیندهای قدیمی را داشته باشیم و از آن دفاع کنیم. باید ارجح این باشد که بتوانیم از ابزار جدید استفاده بهینه کنیم، نه اینکه آن را در محدودیت‌های دنیای خود محصور و کاستی‌های نظام دستی را بر آن تحمیل کنیم.

■ دایرةالمعارف الکترونیکی سازمان اسناد و کتابخانه ملی چه ویژگی‌هایی دارد و در مقایسه

دایرةالمعارف به معنای دایرة دانش یا اثری است که حاوی اطلاعاتی درباره‌ی تمام شاخه‌های دانش باشد. این معنا از زمان نخستین دایرةالمعارف رومی تا اواخر قرن هجدهم، یعنی تا درگذشت آخرین شخصی^۱ که مدعی بود همه چیز را می‌داند، باقی بود. پس از آن، دایرةالمعارف‌ها، برای همیشه تخصصی شدند. دانش انسانی گسترش زیادی یافت و تخصص یک ویژگی مسلم دانشمند شد. از آن پس، دایرةالمعارف‌های موضوعی ظهور یافتند تا یک زمینه‌ی موضوعی خاص به‌طور کامل پوشش داده شود (کنس، ص ۲۴۰).

دایرةالمعارف‌ها با توجه به حجم اطلاعاتی که دارند، منابع حجیمی هستند و نشر آنها با محدودیت‌های مالی، زمانی و نیروی انسانی مواجه است. از این‌رو فناوری‌های نوین، فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، راهکار مناسبی برای رویارویی با این محدودیت‌ها فراهم کرده‌اند. به‌طوری‌که منابع مرجع با هزینه کمتر و در سریع‌ترین زمان ممکن منتشر می‌شوند و نگهداری و استفاده از آنها با سهولت زیادی همراه شده است. در حال حاضر چندین ناشر بزرگ، انتشار کاغذی را کنار گذاشته یا درصد آن هستند. زیرا انتشار نسخه‌های الکترونیکی به‌صرفه‌تر است.

ویژگی‌های محیط الکترونیکی

هر محیط اطلاعاتی ویژگی‌های خاص خود را دارد. بنابراین بر محیط الکترونیکی در راستای ارائه منابع مرجع ویژگی‌هایی وارد است که برخی از آنها را به شرح زیر می‌توان ذکر کرد:

محدودیت‌های محیط الکترونیکی

محدودیت‌های محیط الکترونیکی برخی ذاتی هستند و برخی اکتسابی. محدودیت‌های اکتسابی را می‌توان با تمهیدات و روش‌های مناسب کاهش داد یا از میان برداشت؛ اما تا زمانی که این محدودیت‌ها، مربوط به طیف قابل توجهی از کاربران باشد، نمی‌توان از آنها چشم‌پوشی کرد.

- عدم تسلط کاربران بر مهارت‌های بازایی اطلاعات؛
- نیاز به ابزار و تجهیزات مناسب. برای استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی داشتن رایانه، مودم و نرم‌افزار کاربردی ضروری است؛
- رعایت‌نشدن کامل استانداردهای محیط الکترونیکی از سوی ناشران این منابع؛
- میرایی اطلاعات در محیط الکترونیکی. حذف یا جابه‌جایی اطلاعات در محیط الکترونیکی به‌سادگی صورت می‌گیرد و این معضل بزرگی در محیط الکترونیکی محسوب می‌شود. تردید در استناددهی به این منابع باعث کم‌شدن اعتبار آنها می‌شود؛
- رعایت‌نکردن حقوق مؤلفان. دسترسی آسان به محتواهای الکترونیکی، احتمال استفاده نادرست و عدم رعایت حق مؤلف در محیط الکترونیکی را افزایش می‌دهد.

پی‌نوشت‌ها:

1. Deist Diderot

ماخذ:

- کس، ویلیام ا. (۱۳۸۶). مرجع‌شناسی (تخصصی و عمومی فارسی و غیرفارسی). به کوشش حمید محسنی، ترجمه همراه با معرفی مراجع فارسی: محسن عزیزی و دیگران، تهران: نشر کتابدار.

گاهی می‌بینید که جلد اول دایرةالمعارفی چاپ شده و پانزده سال طول کشیده تا جلد چهاردهم آن منتشر شود، این در حالی است که حتی مطالب جلد اول قبل از انتشار به بازرینی و بازرنگری نیاز دارد

با سایر دایرةالمعارف‌های پیوسته، مانند ویکی‌پدیا، دارای چه قابلیت‌هایی است؟

مقاله عوض شده و مقاله دیگری جایگزین شده باشد؛ اما همیشه دسترسی به نسخه اول و آخرین ویرایش میسر خواهد بود.

■ آیا فرآیند نظارت و بررسی ناظران علمی باعث کندی کار نمی‌شود؟

□ برنامه این است که حداقل هر ماه یک‌بار درباره اصلاحات صورت‌گرفته از سوی کاربران روی مقالات و همچنین مقالات جدید، تصمیم‌گیری و نظرات اجرا شود.

■ آیا این اقدامات در وب با استفاده از نرم‌افزار خاصی صورت می‌گیرد یا از صفحات وب و به‌صورت ایستا استفاده می‌شود؟

□ همکاران واحد برنامه‌نویسی برنامه‌ای را آماده کرده‌اند که به‌صورت پویا ما را در گردآوری دیدگاه‌ها و ویرایش آنها کمک می‌کند. برای نمونه به‌منظور تسریع کار و تشخیص بهتر، هر کاربری که از طریق وب ویرایش انجام می‌دهد و چیزی را حذف می‌کند، برای ما حذف نمی‌شود و فقط خط می‌خورد و اگر چیزی را به آن اضافه کند، با رنگ دیگری در آنجا اضافه می‌شود، بنابراین کار بازرینی و تصمیم‌گیری برای هیأت علمی ناظر بسیار آسان است.

■ نرم‌افزار پیوسته دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی چه قابلیت‌های دیگری دارد و ساختار آن چگونه است؟

□ یکی از قابلیت‌های آن جست‌وجو بر اساس ترتیب الفبایی مدخل‌هاست. بدین‌صورت که ابتدا عناوین مدخل‌ها می‌آید و اگر جایی ارجاعی وجود داشته باشد، بعد از آن می‌آید و جست‌وجوگر با کلیک روی آن، می‌تواند اصل مدخل را بازبایی کند؛ از ویژگی‌های دیگر این نرم‌افزار این است که اگر کاربر درون مدخل به واژه‌ای برخورد کند که خود به عنوان مدخلی مستقل در دایرةالمعارف قرار

□ ما ادعا نداریم که این دایرةالمعارف نسبت به دایرةالمعارف‌های دیگر برتری دارد، ولی سعی کردیم که آن را در قالب یک برنامه رایانه‌ای ارائه دهیم، زیرا این کار توانایی‌های نوینی را ایجاد می‌کند. برای مثال اگر با توجه به محدودیت کاغذ و محیط چاپ بخواهیم اغلاط خود را اصلاح کنیم یا در آمار ارائه‌شده تجدیدنظر کنیم، ویرایش آن آسان‌تر و سریع‌تر است. اگر در مقاله‌ای کتابخانه‌ای را معرفی کرده‌ایم که آمار آن به پنج سال پیش برمی‌گردد، طبیعی است که این آمار در حال حاضر درست نیست، اگر بخواهیم در آن تجدیدنظر کنیم و به چاپ برسانیم، دو سال طول می‌کشد و دو سال دیگر که این دایرةالمعارف ویرایش شده چاپ می‌شود، باز نسبت به سه سال قبل خود کهنه است. از مزیت‌های استفاده از محیط جدید این است که امکان ویرایش را بسیار تسریع می‌کند. برخلاف ویکی‌پدیا که ناظر علمی ندارد، اعتقاد داریم که ویرایش‌ها باید از فیلتر نظارتی عبور کند. لذا هر ویرایشی که روی این مقالات صورت بگیرد، هیئت بر آن نظارت علمی خواهد داشت و آنها تشخیص می‌دهند که آیا این ویرایش‌ها درست است و می‌تواند اعمال شود یا اینکه میزان ویرایش‌ها به‌حدی است که نام فرد به‌عنوان ویرایشگر افزوده شود؟ یا آنقدر توانسته به این مقاله مطلب اضافه کند که فرد پدیدآورنده همکار تلقی شود؟ ممکن است فردی برای مدخلی که قبلاً تدوین شده است، مقاله بسیار عمیق‌تر و بهتر از قبل ارائه دهد. هیأت علمی این موارد را بررسی و تصمیم‌گیری می‌کند. اساس کار ما این است که یک نسخه از اصل را همیشه آرشیو می‌کنیم. مثلاً فرض کنید که فردی مقاله‌ای را با عنوان سانسور نوشته باشد، نسخه اول آن همیشه محفوظ خواهد بود، ولی ممکن است در طول زمان ویرایش‌های مختلفی از آن ارائه شود. کاربر همیشه به آخرین ویرایش مقاله که ممکن است اسم پنج نفر نیز به آن افزوده شده باشد، دسترسی خواهد داشت. حتی ممکن است کل

● از ویژگی‌های این نرم‌افزار این است که اگر کاربر درون مدخل به واژگانی برخورد کند که خود در دایرةالمعارف مدخل قرار گرفته است، در همان جا با کلیک روی آن می‌تواند به اصل مقاله به صورت فرامتنی دسترسی یابد

□ هر دو روش وجود دارد. کاربر هم می‌تواند از طریق نظم الفبایی و کلیک روی حرف انتخابی، مدخل‌های موردنظر را بازیابی کند و هم جست‌وجوی کلیدواژه‌ای داشته باشد.

■ گروهی معتقدند که سازمان اسناد و کتابخانه ملی باید در سایر حوزه‌های مرجع غیر از دایرةالمعارف‌ها، آثار و منابعی منتشر و عرضه کند، مثلاً در تدوین اصطلاحنامه‌ها به صورت تخصصی کار کند. آیا این مسئله جزء برنامه‌های آتی کتابخانه ملی هست یا خیر؟

□ بر اساس اساسنامه سازمان، که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است، انتشار منابع مرجع حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور از وظایف این سازمان است. با توجه به این وظیفه و هدف می‌توان به تولید و تدوین سرعنوان موضوعی فارسی و اصطلاحنامه‌ها، اشاره کرد که خوشبختانه تاکنون بعضی از این آثار چندین بار ویرایش شده‌اند. بارها بر این نکته تأکید کرده‌ام که اگر این نوع مراجع ویرایش و روزآمد نشوند، خیلی زود می‌میرند. خوشحالیم که هم سرعنوان موضوعی زنده است و هم اصطلاحنامه‌هایی که تا به حال در سازمان

گرفته است، در همان جا می‌تواند به اصل مقاله آن مدخل به صورت فرامتنی دسترسی یابد. در این نرم‌افزار همچنین امکان جست‌وجوی تمام‌متن نیز وجود دارد.

■ آیا همه می‌تواند مقالات را اصلاح و ویرایش کنند، یا مقاله‌ای را به دایرةالمعارف بیفزایند؟

□ هر فردی می‌تواند پیشنهاد مدخل جدید بدهد. پیشنهاد او در شورای علمی بررسی می‌شود. اگر مدخل تصویب شد و فرد پیشنهاددهنده صلاحیت علمی لازم را داشت، به او سفارش داده خواهد شد. هر فردی می‌تواند آزادانه مقالات را اصلاح و ویرایش کند. بعد هیأت علمی آن را بررسی می‌کند. در ابتدای کار ممکن است گاهی افراد برای تفریح، مثلاً نیمی از مقاله را حذف یا نیمی از آن را خط بزنند؛ اما این امر هیچ‌گاه اختلالی در روند کار ایجاد نخواهد کرد. اعتقاد ما این است که باید تحمل زیادی داشته باشیم، ولی مشکل حادی تا به حال نداشته‌ایم.

■ امکانات مرور و جست‌وجو در دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی چگونه است. آیا جست‌وجو به شکل کلیدواژه‌ای است یا بر اساس نظم الفبایی مدخل‌ها؟

● اگر همه

**دایرةالمعارف نویسان
کشور برای تدوین
دایرةالمعارف، اساس را
استفاده از فناوری جدید
بگذارند و بعد از تولید
پایگاه اطلاعاتی، نسخه
چاپی آن را منتشر کنند،
بسیار پرفایده است**

و در تجدیدنظر و کامل شدن مقالات مشارکت کنند. برای استفاده از توان علمی جامعه کتابداری نیز اعلام کرده ایم که منتظر دیدگاه‌های همه متخصصان هستیم. علاوه بر آن سعی می‌کنیم که به تدریج انواع امکانات را در محیط وب فراهم کنیم تا یک محیط کاملاً چندرسانه‌ای ایجاد شود.

کار شده‌اند. حوزه دیگری که در این سازمان کار شده، حوزه گسترش رده‌ها و مستند مشاهیر است. در حال حاضر درباره هستی‌شناسی (آنتولوژی) کار می‌کنیم و امیدواریم به یاری خداوند بتوانیم کمتر از یک سال دیگر حاصل کار را ارائه دهیم. همچنین اصطلاحنامه فرهنگ و تمدن اسلامی و اصطلاحنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی در دست تهیه است و تدوین یک دایرةالمعارف اسناد نیز پیشنهاد شده است.

■ **با توجه به اینکه مقالات به صورت چاپی سفارش داده شده و سپس به محیط الکترونیک منتقل شده‌اند، آیا این مسئله مشکلی از نظر حق مؤلف برای سازمان ایجاد نمی‌کند؟**
□ خیر. زیرا سازمان اسناد و کتابخانه ملی مالک اثر است و حقوق معنوی صاحبان اثر نیز در شکل دیجیتال آن حفظ می‌شود.

■ **در بسیاری از دایرةالمعارف‌های پیوسته امکان ارائه تصاویر داخل متن که گاهی از برخی از مطالب می‌تواند گویاتر باشد، وجود دارد. آیا در دایرةالمعارف کتابداری هم این امکانات وجود دارد؟**

□ خیر. این دایرةالمعارف چندرسانه‌ای نیست، اما در این فکر هستیم تا امکاناتی ایجاد کنیم که اگر با کسی صحبت می‌کنیم، صوتش در آن قسمت باشد و قابل استفاده هم باشد، اگر فیلمبرداری شد، فیلم آن موجود باشد. وجود صوت و فیلم به کار هم زیبایی می‌بخشد و هم سرعت، و آن را مستندتر می‌کند.

■ **آیا دایرةالمعارف پیوسته کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس نیازی خاص ایجاد شده است، یا رشد فناوری‌های شبکه‌ای، سازمان را به استفاده از محیط الکترونیک ترغیب کرده است؟**

□ وقتی ابزاری آمده و ما هم در سطح کشور متولی امر اطلاع‌رسانی هستیم، چطور می‌توانیم از آن استفاده نکنیم. ضرورت‌ها و هم پیش‌بینی اینکه در آینده‌ای نه‌چندان دور ناگزیریم به این سمت حرکت کنیم، ما را بر آن داشت که از این شیوه استفاده کنیم. اصولاً باید به استقبال این تغییرات رفت.

■ **برنامه‌های دیگر کتابخانه ملی برای ارتقای کیفیت و کمیت دایرةالمعارف چیست؟**

□ دو رویکرد باید داشته باشیم؛ استفاده از دیدگاه‌های متخصصان رشته و جذب همه افراد توانمند در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی برای همکاری. برای ارتقای سطح مقالات موجود باید از صاحب‌نظران کمک بگیریم

■ پس فناوری و مزایای آن سازمان را به تولید دایرةالمعارف پیوسته ترغیب کرد، یعنی شما احساس کردید که باید از ابزارهای جدید اطلاع‌رسانی استفاده کنید.

□ بله، دقیقاً. وقتی کار جلد دوم را شروع کردیم، این در ذهن ما بود و تصمیم داشتیم به این سمت حرکت کنیم. اصولاً استفاده از این توانایی‌ها سرعت و صحت کار را صدچندان می‌کند. فرض کنیم در هیأت علمی یک دایرةالمعارف جدید ۶۰۰ مدخل به تصویب می‌رسد، همین مدخل‌ها می‌تواند در معرض استفاده همگان قرار گرفته و نقد شود؛ و مثلاً در دو ماهه اول شش مدخل در حروف «گ»، «ل» و «ی» نوشته می‌شود، می‌توانیم همان شش مدخل را ارائه دهیم و این دایرةالمعارف با شش مدخل آغاز خواهد شد. سه روز دیگر دو مدخل به آن اضافه می‌شود و به همین شکل کار پیش رفته و کامل خواهد شد. کتابخانه ملی و سایر سازمان‌های مشابه دنبال برگشت سرمایه نیستند، بنابراین باید این کار را انجام دهند و از ارائه سریع اطلاعات نهراسند، نهایتاً پس از مدتی فهرست الفبایی تکمیل می‌شود. در طول این مدت هم دست شما باز است که مثلاً مقاله دو سال قبل را هر وقت خواستید ویرایش کنید و هر لحظه که تصمیم گرفتید، فرمت چاپی آن را هم صفحه‌بندی و منتشر کنید.

برای تدوین دانشنامه اسناد که جزء برنامه‌های آتی سازمان است، همین شیوه را اجرا خواهیم کرد. اگر زمینه‌ای فراهم آید که جامعه تخصصی درباره مدخلی نظر بدهد، ما ضرر نمی‌کنیم، بلکه موجب غنای کار خواهد شد.

■ با توجه به تجربه‌ای که در زمینه تولید منابع مرجع در محیط وب دارید، توصیه شما به کسانی که قصد انتشار دایرةالمعارف پیوسته یا سایر منابع مرجع دارند، چیست؟

□ محیط جدید و تغییر اندیشمندان نباید ترسید. دیده می‌شود که بعضی به احتیاط‌های مرضی مبتلا هستند، یعنی دچار فن‌هراسی می‌شوند، نباید فن‌هراسی داشته باشیم. ابزاری آمده که می‌تواند کارها را تسهیل و تصحیح کند، بنابراین باید از آن استفاده کرد. وقتی که ماشین تایپ آمد، بسیاری از کتابداران فکر می‌کردند که بیکار می‌شوند،

ولی چنین نشد. استفاده از فناوری جدید راه‌ها و افق‌های تازه‌ای را پیش روی ما می‌گشاید و فرآیند تولید و کمیت و کیفیت آن را تغییر خواهد داد.

■ آیا چالش‌هایی در زمینه راه‌اندازی دایرةالمعارف پیوسته کتابداری و اطلاع‌رسانی داشته‌اید؟

□ این کار در قالب پروژه اجرا نشد و از نیروهای شاغل استفاده کردیم که وظایف دیگری نیز داشته‌اند و این باعث تأخیر در کار شد. اگر این کار به صورت پروژه تعریف می‌شد، شاید خیلی سریع‌تر می‌توانستیم آن را ارائه دهیم. البته در نظر است برای سال آینده بودجه‌ای برای این کار منظور شود که بخشی از کارها در قالب پروژه تعریف شود، تا کارها سرعت بیشتری داشته باشد و برای مثال پرداخت‌های حق‌التألیف و ویرایش سریع و بدون مشکل باشد.

■ مشکل اصلی اجرای این نوع پروژه‌ها چیست؟

□ واقعیت این است که بسیاری از این کارها می‌تواند در حوزه دولتی انجام نشود، اما عملاً این طرح‌ها از سوی کارمندان با انگیزه‌های متفاوت ارائه شده و به تصویب می‌رسد. اما تجربه نشان می‌دهد که بقای آن طرح به بقا و انگیزه طراح اولیه بستگی دارد و در موارد بسیاری ابتر می‌ماند. اصرار بر اتمام طرح‌ها پدیده مبارکی است و باید سعی کنیم این کار را به پایان برسانیم. بعضی وقت‌ها کمال‌گرایی‌ها جلوی ما را می‌گیرد، یعنی می‌خواهیم سنگ تمام بگذاریم، لذا سنگ از دست ما می‌افتد! و اصلاً کار انجام نمی‌شود. در این حوزه‌ها تجربه‌ای که می‌شود منتقل کرد، این است که اگر طرحی تعریف و به آنها واگذار شد باید متعهد شوند کار را تمام کنند. وقتی کار تمام و به طور کامل ارائه شود، شخص و سازمان دیگری می‌تواند بر مبنای آن کار طرح نوین دیگری را پایه‌گذاری کند.

■ از وقتی که در اختیار ما قرار دادید، سپاسگزاریم.

پی‌نوشت‌ها:

1. On-Line
2. Sharepoint

در حال حاضر درباره هستی‌شناسی (انتولوژی) کار می‌کنیم و امیدواریم به یاری خداوند بتوانیم کمتر از یک سال دیگر حاصل کار را ارائه دهیم